

Mr. Sead IBRIĆ

"NACIONALNI PJESNIK" TURSKE - MEHMED AKIF ERSOY

Uvod

Mehmed Akif Ersoy je iskreni i požrtvovani turski i islamski intelektualac, koji se javlja u periodu kada Osmanska država gubi svoju snagu, zatim i nestaje sa svjetske scene, kada se vrše reforme koje nemaju blage veze sa suštinom problema, kada se vrši evropeiziranje turske kulture i književnosti i kada se francuske štetne ideje, poput virusa, pod izgovorom da su "lijek", šire u muslimanskom društvu.¹

Porijeklo

Mehmed Akif Ersoy je naše gore list, gore zvane Balkan. Zapravo, njegov otac je iz sela Sušica² (Opština Istok), koje se nalazi blizu Peći na Kosovu, zbog čega se njegov otac predstavljao kao Pećanin (*İpekli*). Njegova sudbina slična je sudbini mnogih naših zemljaka, koji su tragajući za naukom stigli do Istanbula, pokazali svoj talenat i ostali u njemu, ne vrativši se u svoj zavičaj.³

Porijeklom je bio Albanac. Njegov život obilježile su osobine, koje se načelno pripisuju jednom Albancu, kao što su sloga, čestitost, pouzdanje u sebe, pravednost, ne saginjati se pred životnim iskušenjima, otvoren i jasan u svojoj ideji i ako mu učinite nepravdu naljut ćete ga poput lava.⁴

Roden je 20. decembra 1873. godine, na Fatihu, u mahali Sariguzel (*Sarıgüzel*), u Istanbulu. Otac mu je Hodža Mehmed Tahir, poznat kao *Ipekli Temiz*⁵ Tahir efendija, inače *muderris* (profesor) u Fatih medresi. Svome sinu dao je ime Ragif, u kojem je skrivena godina njegovog rođenja, ali su ga drugi nazvali Akif.⁶ Za njega je rekao da mu je bio i otac i učitelj te da je sve što zna naučio od njega.

1. Opširnije v.: Spahić Mustafa, *Povijest islama*, Sarajevo, 1996.

2. Osnovna škola u ovom selu, koju je renovirala Turska agencija za razvoj TİKA, danas nosi naziv Mehmed Akif Ersoy. Inače u ovom selu žive Mehmed Akifovi rođaci, koji nose prezime Demaj.

3. Otišao je da bi završio školu, a zatim se vratio u svoje selo da služi kao imam u džamiji, od koje su danas ostale samo zidine.

4. Turski novinar Ahmed Šerif, 1910. godine, tako opisuje Albance, a ujedno navodi da se u Peći govori turski jezik, iako tu ne žive Turci (Ahmet Šerif, *Arnavudluk'da, Suriye'de, Trablusgarb'da Tanin*, II. Cilt, Hazırlayan: Mehmet Çetin Börekçi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999, str. 24).

5. Temiz znači Čisti, a taj nadimak dobio je zbog ogromne pažnje prema svojoj čistoti i pedantnosti.

6. Do smrti svoga oca koristio je ime Ragif.

Majka mu se zvala Emine Šerife-hanuma, iz ugledne porodice koja je vodila porijeklo iz Buhare (Srednje Azije). Može se kazati da je svojim porijeklom sastavio istok i zapad islamskog svijeta.

Životni put

U mekteb je počeo da ide kada je imao 4 godine, 4 mjeseca i 4 dana i to u "Emir Buhari mektebu" na Fatihu. Nakon dvije godine upisao je osnovnu školu (*İbtidaiyye mektebi*). Iste godine počeo je da uči arapski jezik od svoga oca. Godine 1882. upisao je nižu gimnaziju (*Rüşdiyye mektebi*). U isto vrijeme u Fatih džamiji učio je persijski jezik od Esad-dede. Što se tiče turskog i francuskog jezika, u školi se isticao i bio ispred svojih vršnjaka. Godine 1885. upisao je srednju administrativnu školu (*Mülkiyye idadisi*). U godinama dok je još bio učenik srednje škole, tačnije 1888. godine, umro mu je otac, a slijedeće godine izgorjela mu je kuća. Da bi se odmah zaposlio, upisao je veterinarsku školu (*Baytar mektebi*) i završio je kao najbolji učenik. U međuvremenu se, u sportu, isticao kao dobar plivač⁷, hrvač⁸, atletičar i bacač kugle⁹. Godine 1894. postao je hafiz Kur'ana. Tri-četiri godine radio je kao veterinar u Ministarstvu poljoprivrede (*Ziraat Nezareti*). Tada je obišao Balkan, Anadoliju i Arabijski poluo-tok, liječeći zarazne bolesti životinja. U tom periodu imao je kontakt sa narodom i priliku da

upozna stanje naroda. Predavao je u Poljoprivrednoj školi (*Ziraat mektebi*) i na Univerzitetu (*Daru'l-fununu*) u periodu od 1893. do 1913. godine. Zatim je radio u Ustanovi islamske mudrosti (*Daru'l-hikmeti'l-islamiyye*). U godinama narodne odbrane Turske od okupatora aktivno je učestvovao, tako što je išao od grada do grada, od sela do sela, i držao predavanja i govore o važnosti odbrane svoje otadžbine i svog naroda.

Godine 1920.

izabran je za narodnog poslanika, u prvom sazivu Turskog narodnog parlamenta, ispred Burdura.¹⁰

Od 1923. do 1924. godine pa sve do 17. juna 1936. godine bio je profesor turskog jezika na Kairskom univerzitetu u Egiptu.

Oženio se u 25. godini, odnosno 1893. godine, sa Ismet-

hanumom, kćerkom *veznedara* (blagajnika) Tophane-i Amire Mehmed Emin-bega. S njom je imao šestero djece i to tri kćerke: Džemile, Feride i Suad, i tri sina: Ibrahim Naim, Emin i Tahir. Dok je boravio u Egiptu, razbolio se od ciroze, i kada mu se zdravstveno stanje pogoršalo, 17. juna 1936. godine, vratio se, preko Libana i Antakje, u Istanbul. Kada je stigao, bolest ga je već oborila i oslabila. Iako je operisan u Istanbulu, odmah nakon te operacije, 27. decembra iste godine, u 19.45 časova, u apartmanu *Mısır* na *Beyoğlu*, preselio je na Ahiret. Uko-pan je na mezarju *Edirnekapi*.

Djelo

Prvu pjesmu "Destur" napisao je 3. novembra 1892. godine.

Prva pjesma koju je objavio u *Hazine-i fununu*, bila je "Gazel", 28. decembra 1893. godine.

Svoje stihove objavljivao je u časopisima: *Gayret* (izlazio u Plovdivu), *Servet-i funun*, *Resmi gazete* (Glasnik), *Sirat-i Mustakim* (kasnije *Sebilu'r-rešad* i *Sebilu'n-nedžad*).

U nekim od ovih časopisa objavljivao je prijevode stihova sa persijskog, od poznatih iranskih pjesnika.

Godine 1909. objavio je prvu knjigu, koju je preveo, *Muslimanska žena* (*Müslüman Kadın*), autora Muhammed Ferid Vedždija.¹¹

Predavanje (*vaz*) koje je održao u Nasrullah džamiji u gradu Kastamonu, štampano je kao brošura po naredbi Mustafa Kemal Atatürka i podijeljeno po cijeloj Anadoliji.

Njegovo najveće i najpoznatije djelo *Safahat*, sastoji se od sedam knjiga, i to: 1. *Safahat*, 1911; 2. *Süleymaniye Kürsüsünde*, 1912; 3. *Hakkın Sesleri*, 1913; 4. *Fatih Kürsüsünde*, 1914; 5. *Hatıralar*, 1917; *Asım*, 1924; *Gölgeler*, 1933.

Safahat je u cjelosti po prvi put objavljen 1943. godine.

Dok je boravio u Egiptu počeo je prevoditi *Kur'an-i kerim* sa arapskog na turski jezik. Međutim, taj prijevod sam je spalio iz straha da jednoga dana u Turskoj ne bude zloupotrijebljen. Jer tih godina u Turskoj se javljaju zagovornici izvršavanja ibadeta na turskom jeziku, protiv čega je bio Mehmed Akif. Ovaj događaj na najljepši način odslikava njegov karakter i pozadinu njegove pisane riječi

Nastanak turske himne

Dana 07.11.1920. godine u novinama se pojavio konkurs za

7. Preplivao bi Bosfor.

8. U hrvanju bio je najbolji u školi.

9. U bacanju kugle osvojio je prvo mjesto u Istanbulu.

10. Zbog toga državni univerzitet u Burduru nosi naziv po njemu "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi".

11. Istanbul, 1325, 165 stranica.

tursku himnu, kojeg je raspisalo Ministarstvo prosvjete na zahtjev Generalštaba. U oglasu je stajalo da će konkurs trajati šest mjeseci i da će nagrada biti 500 lira, što je u to vrijeme bila ogromna suma. Međutim, zbog plaćanja, Mehmed Akif nije htio uzeti učešće, jer je tvrdio da se osjećaji turskog naroda ne mogu opisati za novac. U suštini, u tom periodu, ako su ikome bile potrebne pare, bio je to Mehmed Akif. Za kratko vrijeme prijavilo se 724 kandidata¹², ali ničije riječi nisu bile odgovarajuće za tursku himnu. Kada je primijetio da među kandidatima nema Mehmed Akifa, tadašnji ministar prosvjete Hamdullah Suphi (*Tanrıöver*), raspitao se zbog čega nema Mehmed Akifa, a kada je čuo da Mehmed Akif ne želi učestvovati zbog novčane nagrade, poslao mu je pismo u kojem mu obećava da će biti izuzet iz konkursa. Tada je Mehmed Akif boravio u *Tadžeddin dergahu* (*Taceddin dergahu*) u Ankari, gdje će do 17. februara 1921. godine i napisati tursku himnu. Riječi himne po prvi put su na taj datum objavljene u časopisu *Sebilü'r-reşad*, a zatim u novinama *Açıkgöz* u gradu Kastamonu.

Kada je predao stihove himne u Ministarstvu prosvjete, predao ih je bez potpisa, jer je himnu poklonio

narodu Turske. Parlament Republike Turske himnu će usvojiti 12. marta iste godine.¹³ Dok je ministar prosvjete Hamdullah Suphi čitao himnu u parlamentu, nekoliko puta je bio prekidan aplauzima narodnih poslanika, koji su stajali na nogama.¹⁴ Iz svoje skromnosti Meh-

med Akif je izašao iz sale. Iako je postavio uslov da neće uzeti novac, ipak mu je novčana nagrada uručena pod izgovorom da on radi što hoće sa tim novcem. Mehmed Akif je sav taj novac podijelio siromasima i humanitarnim institucijama.

Zbog himne poznat je kao nacionalni pjesnik (*milli şair*).

Karakter i ideje¹⁵

Mehmed Akif Ersoy je ljubav prema *vatanu* (domovini) smatrao jednim emanetom i sastavnim dijelom vjere. On vjerske i nacionalne interese uvijek stavlja ispred ličnih interesa i osjećaja.

*Domovina bez vlasnika zaslu-
žuje da potone*

*Ako joj izadeš u susret,
domovina neće da ne-
stane!*¹⁶

*U domovini je već
nered, pogledaj kako je ne-
mirno!*

*Još, ako ti budeš kora-
čao svojim osjećajem, po-
topit ćeš je sigurno!*

Islam je za njega najveća revolucija, a odanost islamu¹⁷ i ljubav prema Allahovom poslaniku Muhammedu, a.s., je posebno zastupljena u njegovom životu i djelima.

*Dar je zbog njega, sve
što ovaj svijet posjeduje*

*Dužno je njemu dru-
štvo, svaki pojedinac*

njemu dužan je,

*Dužno je cijelo čovječanstvo
tom od grijeha zaštićenom*

*Gospodaru, na Dan proživlje-
nja, proživi nas sa tvrdnjom
ovom!*

Ostao je poznat kao pjesnik bola i brige, jer je bio svjedok rušenja Osmanske države, ratovima, te-

12. Mehmed Akif Ersoy će biti 725. kandidat sa svojim stihovima.

13. Ovaj dan se u Republici Turskoj zvanično obilježava kao Dan prihvatanja turske himne.

14. Godine 1924. prihvaćena je muzička kompozicija turske himne, koju je komponovao Ali Rifat (Çağatay). Međutim, ta kompozicija promijenjena je 1930. godine kompozicijom koju je komponovao Osman Zeki (Üngör), koja je do danas u upotrebi.

15. Prevedni stihovi u ovom radu po prvi put se objavljuju na ovom mjestu. Inače, što se tiče Mehmed Akif Ersoyevih djela kod nas, još davne 1913. godine objavljen je *Jedan vaz od Mehmed Akifa*, kojeg je sa turskog jezika preveo Musa Ćazim Ćatić. Ova knjiga izašla je u izdanju Muslimanske biblioteke iz Mostara, koja se reklamirala kao Prva muslimanska nakladna knjižara i štamparija, čiji je vlasnik bio Muhammed Bekir Kalajdžić. Moto ove biblioteke bio je: "Spas je naš u islamskoj prosvjeti." Pored toga, 24-31. marta 2009. godine na Internacionalnom Univerzitetu u Novom Pazaru održan je naučni simpozijum o Mehmed Akif Ersoyu. Za ovu priliku himnu Republike Turske, čiji je autor Mehmed Akif, ovdje je po prvi put pročitala mr Almira Suljević, koja je i prevela.

16. Za originalni tekst na turskom jeziku v.: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Mehmet Akif Ersoy Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara, 2010.

17. Kao što se spominje u himni, on u svome životu ima dvije najveće želje: da ruka neprijatelja ne dotakne njegove svetinje i da se vječno oglašavaju i čuju ezani.

škim danima, ubijanju univerzalnih vrijednosti i mnogim drugim nesrećama. Ali, pored takvog stanja, on nije pesimista, već daje nadu.

Nije ostalo, ni dina ni imana, vjera porušena a prašina posta iman

Umovi drhte od straha, ja Rabbi, kako je izvršen preokret strašan

Ne idi, o putniče, ostani da zajedno sjedimo i plačemo

Moja bol nije muka samo jednog srca, da je podijelimo!

Naročito se ističe u borbi protiv nepravde i nasilja, a posebno protiv nepravde prema svojim pradjedovima i propagande, koja je, pod utjecajem novih vlasti u Turskoj, tada bila u trendu. Dok je sloboda njegov stil života i on ne može da shvati one koji porobljavaju čovjeka.

Ne mogu podržati nasilje, nikako ne mogu nasilnika voljeti

Niti mogu, radi volje onih koji dolaze, ustati i svoju prošlost psovati.

Ako neko napadne moje pretke, ja ću ga, čak i udaviti

Ako ga ne mogu udaviti, u najmanju ruku ću ga od sebe udaljiti.

Slijedeći tri-četiri izroda, za njima ne mogu lajati,

Naročito, pa i da umrem, nepravdi u ime pravde, ne mogu se klanjati.

Zaljubljenik sam u slobodu, od kako sam se rodio,

Na mome vratu zlatni lanac robova nikada nije visio!

Ja se obazirem, ne obaziri se na postupke ljudi, ne mogu kazati!

Gazit ću, bit ću gažen, ali ću istinu podržati i podizati!

On smatra da nauka i umjetnost nemaju naciju, već da pripadaju svakom čovjeku, pod uvjetom da se u tome i iza toga ne nalazi nemoral

i negativne osobine. Veliki je neprijatelj neznanju. Zbog svoje odanosti islamu bio je optuživan od strane, takozvanih, modernista da je zaostao i da je pristalica povratka bivšeg sistema države. On im odgovara da islam nije prepreka napretku¹⁸ i da je njegova borba usmjerena protiv nepravde i nasilja:

Neprijatelj sam nasilniku, ali volim mučenika

Je li to znači zaostalost u naredju vašeg jezika?!

Mehmet Akif Ersoy
(1877-1936)

Allah (cc) bu millete
bir daha İstiklal marşı
yazdırmamın.

Dopisivao se sa velikanima svoga vremena, tako je sačuvano pismo koje mu je poslao dr Muhammed İkbāl iz Pakistana u kojem on kaže da "voli turski narod i da jednog dana želi posjetiti Tursku, naročito Konyu, u kojoj leži Mevlana, jer njega je uzeo za svog učitelja i vodiča u životu." I jedan i drugi su imali istu ideju: ujedinjenje svih muslimana, odnosno islamsko jedinstvo (*İttihad-i islam*).¹⁹

Nekoliko anegdota o njemu²⁰

Mehmed Akif nimalo nije volio, niti podnosio dvoličnjake (licemjere). Ali je jednoga dana svome drugu rekao: "Sada volim dvoličnjake, jer sve što sam stariji počinjem da primjećujem ljude čak i sa po dvadeset lica."

Kada je Ešref-bej upitao Mehmed Akifa: "Zašto himnu nezavisnosti (tursku nacionalnu himnu) niste svrstali među vaše stihove u vašoj knjizi *Safahat*?" on je odgovorio: "Ja sam himnu nezavisnosti poklonio mom narodu."

Kada je otišao u Berlin, u mjesecu decembru 1914. godine, na poziv njemačke vlade, zvaničnici su priredili doček za njega i namjeravali ga ugostiti u hotelu *Adlon*, najluksuznijem hotelu Berlina, pa čak i Evrope. Međutim, on je to uporno odbio i natjerao ih da mu nadu drugi skromniji hotel, a na pitanje zbog čega nije htio boraviti u tom hotelu, odgovorio je: "Dok turski vojnici, mladi Mehmed, čiji sam ja predstavnik ovdje, ratuju na sve strane svijeta, leže na zemlji i jedu travu, kako ja mogu boraviti u ovom hotelu!?"

Kada se vratio iz Berlina, upitan šta ima u Berlinu i kako je tamo, odgovorio je: "Koliko sam mogao primjetiti, djela su im zdrava kao naša vjera, a vjera im je truhla kao naša djela."

Zaključak

Mehmed Akif Ersoy bio je pjesnik, mislilac, učitelj, hafiz, vaizvjesterski pripovjedač, prevodilac, veterinar, sportista i narodni poslanik. Bio je pravedan, merhametli, iskren i ustrajan u svojoj ideji. Volio je svoj narod i svoju vjeru i borio se za njih. Ko proučava život ovog velikana oduševit će ga njegova snaga karaktera i čvrsta vjera. Njegove riječi su iskrene poruke za uspjeh svim generacijama.

Veoma malo je intelektualaca koji su u toj mjeri sačuvali svoj karakter i liniju kretanja, u tako teškim okolnostima, kao što je bio slučaj sa Mehmed Akifom. Uvijek je bio i ostao iskren i odan svojoj vjeri - islamu.

18. Mehmet Gündem, Prof. dr. Mehmet S. Aydın ile İçe Kritik Bakış, Din-Felsefe-Laiklik, 3. Baskı, İyi Adam, İstanbul, 2000.

19. İbrahim Refik, Şarktan Yanık Bir Feryad İkbāl, Sızıntı, 13. Cilt, Temmuz, Sayı: 150, İstanbul, 1991.

20. Cüneyd Suavi, Selim Gündüzalp, Ali Suad, Hazır Cevaplar, Birinci kitap, Zafer Yayınları, 9. Baskı, İstanbul, 2001.

Bošnjačka riječ

Časopis za društveni život i kulturu sandžačkih Bošnjaka

Godina VII
Broj 26, 27, 28
Novi Pazar
April 2012. -
Decembar 2012.
www.cbs.org.rs
www.bny.org.rs

Senadin Lavić
BOŠNJAČKA ORIJENTACIJA
Savremena bošnjačka priča
In memoriam:
Rasim Muminović (1935-2012)

21. februar 2013.

Početak nastave na bosanskom jeziku

Okrugli sto:
Sandžak 1912-2012